

Chambre des Représentants

SESSION 1985-1986

9 MAI 1986

PROPOSITION DE LOI

**simplifiant la procédure en divorce
pour cause déterminée**

(Déposée par M. Van den Bossche)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Eu égard notamment à l'ampleur de l'arriéré judiciaire, l'élaboration d'une procédure en divorce qui soit la plus simple et la plus rapide possible devrait être notre souci permanent. L'introduction d'une procédure en divorce pour cause déterminée requiert l'accomplissement d'une série de formalités, parmi lesquelles nous citerons plus particulièrement la remise de la requête par le demandeur en personne et l'établissement d'un procès-verbal de la remise de la requête et des pièces (art. 1254 et 1256 du Code judiciaire), deux formalités qui ont peu de sens et qui compliquent inutilement la procédure. Nous proposons par conséquent de modifier la phase introductive de l'action en divorce pour cause déterminée de telle manière que l'essentiel, c'est-à-dire la convocation des parties en vue d'une ultime tentative de rapprochement, soit maintenue, mais que la procédure soit simplifiée par la suppression des autres formalités. Actuellement, la procédure en divorce pour cause déterminée requiert en outre l'intervention du tribunal, lequel, siégeant en chambre du conseil, fixe le délai pendant lequel la permission de citer sera suspendue (art. 1260 du Code judiciaire). Les articles 1271 et 1272 du Code judiciaire autorisent par ailleurs le juge à suspendre la demande en divorce pendant un an, encore qu'elle soit établie.

Nous estimons, pour les raisons exposées en détail dans le commentaire des articles, qu'il s'agit en l'espèce d'une étape superflue qui allonge inutilement la procédure et que cette tentative de rapprochement et ce délai de réflexion n'ont guère d'utilité. C'est pourquoi nous proposons d'abroger les articles 1260, 1260bis, 1271 et 1272 du Code judiciaire. Nous proposons également de modifier les articles 1284 à 1286 du même Code, qui régissent l'extinction de l'action en divorce par l'exception de réconciliation, afin que la loi indique clairement que cette réconciliation doit être durable.

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1985-1986

9 MEI 1986

WETSVOORSTEL

**tot vereenvoudiging van de procedure voor
echtscheiding op grond van bepaalde feiten**

(Ingediend door de heer Van den Bossche)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Een zo eenvoudig en zo vlot mogelijke procedure moet, zeker gezien de grote gerechtelijke achterstand, een voortdurende bekommernis zijn. De inleiding van de echtscheiding op grond van bepaalde feiten vereist een aantal formaliteiten, m.n. de persoonlijke overhandiging van het verzoekschrift door de eiser en het opmaken van een proces-verbaal van ontvangst van het verzoekschrift en de stukken (art. 1254 en 1256 van het Gerechtelijk Wetboek), die weinig zin hebben en de procedureodeloos ingewikkeld maken. Ik stel voor de inleidende fase van de echtscheiding op grond van bepaalde feiten zo te wijzigen dat het essentiële, het oproepen van de partijen om een laatste verzoeningspoging te doen, wordt behouden, maar dat door het opheffen van de verdere formaliteiten de procedure wordt vereenvoudigd. Verder is er in de procedure voor de echtscheiding op grond van bepaalde feiten nu de noodzakelijke tussenkomst van de rechtbank in raadkamer, die de termijn bepaalt waarbinnen het recht om te dagvaarden geschorst is (art. 1260 van het Gerechtelijk Wetboek). De artikelen 1271 en 1272 van het Gerechtelijk Wetboek laten de rechter toe de vordering tot echtscheiding, hoewel ze gegrond is, gedurende een jaar op te schorten.

Om de redenen, die ik meer in detail uiteenzet in de toelichting bij de artikelen, meen ik dat het gaat enerzijds om een overbodige stap in de procedure die haarodeloos verlengt, anderzijds om een weinig zinvolle verzoeningspoging en bezinningsperiode. Derhalve stel ik voor de artikelen 1260, 1260bis, 1271 en 1272 van het Gerechtelijk Wetboek op te heffen. Daarnaast stel ik voor om de artikelen 1284 tot 1286 van hetzelfde Wetboek, die de exceptie van verzoening regelen waardoor de echtscheidingsvordering vervalt, in die zin te wijzigen dat er wettelijk duidelijk wordt bepaald dat het moet gaan om een duurzame verzoening.

Commentaire des articles

Articles 1er, 2 et 3

Nous considérons qu'il n'est pas nécessaire que l'époux demandeur remette sa requête en divorce en personne au président pour être entendu, à cette occasion, par celui-ci et entendre éventuellement ses observations. L'introduction de la procédure serait grandement simplifiée si, après le dépôt d'une requête par le demandeur, les deux parties étaient appelées à comparaître en personne en vue d'une tentative de réconciliation.

Nous proposons donc de modifier l'article 1254 de manière à ce que la procédure puisse être introduite par le dépôt d'une requête au greffe. L'époux demandeur pourra ainsi signer et déposer lui-même la requête, ou charger son avocat de le faire, le greffier appelant ensuite, par pli judiciaire, les deux parties à comparaître en personne.

Art. 4

L'article 1258 du Code judiciaire oblige le président à tenter d'opérer un rapprochement entre les parties. Nous désirons maintenir cette obligation, étant donné qu'elle permet au président d'informer les époux de certaines conséquences de la procédure et, éventuellement, d'entériner l'accord des parties sur les mesures provisoires.

Puisque l'article 6 de la présente proposition prévoit l'abrogation de la procédure en chambre du conseil (art. 1260), la communication de la demande et des pièces au procureur devient inutile. Il convient donc d'adapter l'alinéa 2 de l'article 1258.

Art. 5

L'article 1259 du Code judiciaire traite des cas où l'époux demandeur est dans l'impossibilité de comparaître en personne devant le président pour la tentative de rapprochement. Nous proposons tout d'abord d'élargir quelque peu la possibilité qu'a le juge d'accorder dispense de la comparution personnelle à la partie demanderesse. C'est ainsi qu'il pourrait accorder cette dispense non seulement lorsque le demandeur réside à l'étranger, mais également dans les autres cas où le demandeur ne peut se déplacer. Cet article devrait en outre être adapté en fonction de la modification ou de l'abrogation des articles 1254 et 1256, d'une part, et de l'article 1260, d'autre part.

Art. 6

Lorsque le président du tribunal ne parvient pas à opérer un rapprochement entre les époux (art. 1258 du Code judiciaire), la demande en divorce doit, aux termes de l'article 1260 du Code judiciaire, être soumise au tribunal, en chambre du conseil. Le tribunal fixe alors le délai pendant lequel la permission de citer sera suspendue. Ce laps de temps, qui est apparemment censé constituer un délai de réflexion, est normalement de six mois, mais peut être ramené à deux mois.

Nous estimons que cette procédure devant le tribunal siégeant en chambre du conseil ainsi que le délai de suspension de la permission de citer doivent être supprimés. Aucun motif sérieux ne justifie en effet la suspension

Commentaar bij de artikelen

Artikelen 1, 2 en 3

Ik meen niet dat de echtgenoot-eiser zijn verzoekschrift tot echtscheiding persoonlijk moet overhandigen aan de voorzitter, om bij die gelegenheid door de voorzitter te worden gehoord en gebeurlijk de opmerkingen van de voorzitter te moeten ondergaan. De inleiding tot de procedure kan veel eenvoudiger gebeuren, door het indienen van een verzoekschrift door de eiser gevolgd door het oproepen van beide partijen om persoonlijk te verschijnen voor een verzoeningspoging.

Ik stel dus voor om artikel 1254 zo te wijzigen dat de procedure kan worden ingeleid door het neerleggen ter griffie van een verzoekschrift. De echtgenoot-eiser kan het verzoekschrift zelf ondertekenen en neerleggen, of dat laten doen door zijn advocaat. Daarna roept de griffier de beide partijen per gerechtsbrief op om persoonlijk te verschijnen.

Art. 4

Artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek schrijft een verzoeningspoging door de voorzitter voor, die ik wil behouden. De voorzitter kan bij die gelegenheid de echtgenoten ook wijzen op bepaalde gevolgen van de procedure, en hij kan de gebeurlijke overeenstemming over voorlopige maatregelen bekrachtigen.

Vermits ik echter in artikel 6 van dit voorstel voorzie om de procedure in raadkamer (art. 1260) op te heffen, wordt de mededeling van de vordering en de stukken aan de procureur overbodig en moet de tweede alinea van artikel 1258 in die zin worden aangepast.

Art. 5

Artikel 1259 van het Gerechtelijk Wetboek voorziet de gevallen waarin de echtgenoot-eiser niet in de mogelijkheid is persoonlijk te verschijnen voor de voorzitter voor de verzoeningspoging. Ten eerste stel ik voor om de mogelijkheid voor de voorzitter, om de eisende partij vrij te stellen van de verplichting tot persoonlijke verschijning wat uit te breiden. Hij zou die mogelijkheid hebben, niet alleen wanneer de eiser in het buitenland verblijft, maar ook in de andere gevallen dat de eiser zich niet kan verplaatsen. Ten tweede moet dit artikel worden aangepast aan het wijzigen of opheffen, van de artikelen 1254 en 1256 enerzijds, en van artikel 1260 anderzijds.

Art. 6

Wanneer de voorzitter van de rechtbank er niet in slaagt een verzoening tussen de echtgenoten te bewerkstelligen (art. 1258 Ger. W.), moet, volgens artikel 1260 Ger. W., de vordering tot echtscheiding worden voorgelegd aan de rechtbank in raadkamer. De rechtbank bepaalt dan de termijn waarbinnen het recht om te dagvaarden wordt geschorst. Deze termijn, die blijkbaar bedoeld is als een bezinningsperiode, bedraagt normaal zes maanden, maar kan worden verkort tot twee maanden.

Deze procedure voor de rechtbank in raadkamer en de termijn van schorsing van het recht om te dagvaarden moeten m.i. worden opgeheven. Er is geen ernstige reden om het recht om te dagvaarden gedurende een bepaalde

de la permission de citer pendant un certain délai. Tout d'abord, il est extrêmement rare qu'un des époux introduise immédiatement une requête en divorce en cas de difficultés conjugales. Cette démarche est généralement précédée d'une période de discussions et de réflexion et constitue donc un acte mûrement réfléchi. Lorsque le juge ne parvient pas à réconcilier les époux après l'introduction de la requête, on peut raisonnablement supposer qu'il n'y aura plus de réconciliation au cours d'un «délai de réflexion» imposé par le tribunal. Qui plus est, chacun sait qu'en pratique, un laps de temps relativement long sépare le moment de la citation de la date de l'audience où l'affaire est examinée. Le fait d'ajouter à ce délai, qui est imputable au phénomène généralisé de l'arriéré judiciaire, un délai pendant lequel la permission de citer est suspendue allonge inutilement la procédure en divorce pour cause déterminée. Il faut par ailleurs être bien conscient de ce qu'il n'est pas nécessairement bénéfique qu'un certain temps s'écoule entre le début de la procédure en divorce et l'examen de l'affaire. En effet, cette période est souvent marquée par des événements ou des incidents qui enveniment les relations entre les époux, de sorte qu'il devient difficile, voire impossible de régler le divorce et ses effets dans un climat de compréhension raisonnable.

Etant donné que nous pouvons considérer que l'introduction d'une action en divorce est un acte mûrement réfléchi, puisqu'il s'écoule de toute façon un certain temps avant que le tribunal n'examine l'affaire, et que la période qui sépare le début de la procédure de l'examen de l'affaire à l'audience n'est pas exempte d'inconvénients, nous estimons que le maintien d'un délai supplémentaire de six mois (ou de deux mois au moins) allonge inutilement la procédure en divorce. Nous estimons dès lors que l'article 1260 et, par conséquent, l'article 1260bis du Code judiciaire doivent être abrogés.

Art. 7

Les articles 1271 et 1272 du Code judiciaire autorisent le juge à ne pas admettre immédiatement le divorce, même lorsque la demande en divorce est fondée. Le juge peut imposer une année d'épreuve, au cours de laquelle les époux sont autorisés à résider séparément. Cette année d'épreuve a elle aussi pour but de tenter de réunir les époux. Nous estimons que les articles 1271 et 1272 doivent être abrogés, et ce, pour les motifs que nous avons déjà exposés ci-avant dans le commentaire de l'article 6.

Art. 8

Les articles 1284 à 1286 règlent l'exception de réconciliation, qui éteint l'action en divorce. S'agissant d'un divorce pour cause déterminée, il est normal que l'action en divorce ne puisse être poursuivie pour une cause au sujet de laquelle les parties se sont réconciliées. Selon la jurisprudence de la Cour de cassation, une telle réconciliation doit comporter un élément matériel, à savoir la poursuite ou la reprise de la vie conjugale, et un élément moral, à savoir le pardon et la résolution de ne plus commettre les mêmes fautes (Cass., 23 avril 1971, *Rechtskundig Weekblad*, 1971-1972, col. 618). Cette interprétation nous paraît correcte, mais nous estimons néanmoins que la réconcilia-

termijn op te schorten. Vooreerst is het hoogst zeldzaam dat een echtgenoot, i.g.v. echtelijke moeilijkheden, onmiddellijk overgaat tot het indienen van een vordering tot echtscheiding. Aan het indienen van dergelijke vordering gaat zowat altijd een periode van discussie en van bezinning vooraf. Het indienen van een vordering tot echtscheiding is meestal een weloverwogen besluit. Wanneer de rechter er, na het indienen van de vordering, niet in slaagt om de echtgenoten te verzoenen, kan men redelijkerwijze niet meer verwachten dat een verzoening tot stand zou komen in een «bezinningsperiode» die door de rechtbank wordt opgelegd. Bovendien weet iedereen dat er in de praktijk een vrij lange periode verloopt tussen de dagvaarding en de zitting waarop de zaak wordt behandeld. Deze termijn, die te wijten is aan het algemene verschijnsel van de gerechtelijke achterstand, nogmaals verlengen met een termijn waarbinnen het recht tot dagvaarden wordt geschorst, heeft als gevolg dat de procedure voor de echtscheiding op grond van bepaalde feiten nodeloos lang wordt. Daarbij moet men goed beseffen dat een periode tussen het starten van de echtscheidingsprocedure en de behandeling van de zaak niet steeds en noodzakelijk een heilzame invloed heeft. Gedurende deze periode doen er zich vaak gebeurtenissen of incidenten voor die het klimaat tussen de echtgenoten vergiftigen, waardoor het moeilijk of onmogelijk wordt om de echtscheiding en de gevolgen ervan in een redelijke verstandhouding af te handelen.

Aangezien we er kunnen van uitgaan dat het indienen van een vordering tot echtscheiding reeds een weloverwogen besluit is, aangezien er hoe dan ook steeds een zekere periode zal overgaan vooraleer de rechtbank de zaak zal afhandelen, en aangezien de periode tussen het begin van de echtscheidingsprocedure en de behandeling ter zitting een mes is dat aan twee kanten snijdt, meen ik dat het in stand houden van de extra termijn van zes maanden (of op zijn minst twee) een volstrekt nutteloze verlenging van de echtscheidingsprocedure betekent. Ik meen dan ook dat artikel 1260 van het Gerechtelijk Wetboek moet worden opgeheven. Logischerwijze moet dan ook artikel 1260bis worden opgeheven.

Art. 7

De artikelen 1271 en 1272 van het Gerechtelijk Wetboek geven de rechter de mogelijkheid om de echtscheiding niet onmiddellijk toe te staan, ook al is de vordering tot echtscheiding gegrond. De rechter kan een proeftijd van één jaar inlassen, gedurende welke de echtgenoten gemachtigd zijn om alleen te wonen. Ook deze proeftijd is er op gericht de echtgenoten te herenigen. Ik meen dat de artikelen 1271 en 1272 moeten worden opgeheven, en wel om dezelfde redenen die werden uiteengezet i.v.m. artikel 6 van dit voorstel.

Art. 8

De artikelen 1284 tot 1286 regelen de exceptie van verzoening, waardoor de vordering tot echtscheiding vervalt. Bij een echtscheiding op grond van bepaalde feiten is het logisch dat men een vordering tot echtscheiding niet kan doorzetten op grond van feiten, waarvoor een verzoening is ingetreden. Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie vereist een dergelijke verzoening een materieel element, nl. het voortzetten of hernemen van het echtelijk leven, en een moreel element, nl. de vergiffenis en het voornemen om niet meer in de vroegere fouten te vervallen (Cass., 23 april 1971, *R.W.*, 1971-1972, 618). Ik kan mij bij deze interpretatie aansluiten, maar meen dat ook een

tion doit comporter un troisième élément : elle doit avoir un caractère durable. C'est pourquoi nous proposons de remplacer le mot « réconciliation » par les mots « réconciliation durable » aux articles 1284 à 1286. Cette modification est d'ailleurs conforme à la jurisprudence existante, puisque, par exemple, le tribunal de Bruxelles a estimé qu'un essai bref et infructueux de reprise de la vie conjugale ne peut être considéré comme une réconciliation (Bruxelles, 9 octobre 1974, *Rechtskundig Weekblad*, 1974-1975, col. 1386).

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 1254, alinéa 2, du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« La requête, signée par l'époux demandeur ou par son avocat et adressée au président du tribunal ou au juge qui en exerce les fonctions, est déposée, avec les pièces à l'appui, s'il y en a, au greffe du tribunal de première instance. »

Art. 2

L'article 1256 du Code judiciaire est abrogé.

Art. 3

L'article 1257 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 1257. — Le greffier appelle, par pli judiciaire, les parties à comparaître en personne dans les quinze jours qui suivent l'inscription de la requête au rôle général et au jour et à l'heure indiqués par le juge. Une copie de la requête est jointe à la convocation. »

Art. 4

L'article 1258, alinéa 2, du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« S'il ne peut y parvenir, il en dresse procès-verbal. »

Art. 5

L'article 1259 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« Lorsque l'époux demandeur réside à l'étranger ou qu'il est, pour une raison quelconque, dans l'impossibilité de se déplacer, le juge peut, après avoir convoqué la partie

derde element vereist is, nl. dat de verzoening een duurzaam karakter heeft. Daarom stel ik voor om in de artikelen 1284 tot 1286 telkens voor het woord « verzoening » het woord « duurzaam » in te voegen. Ook dit sluit trouwens aan bij bestaande rechtspraak. De rechtbank van Brussel bv. oordeelde dat een kortstondige vruchtloze poging om het echtelijk leven te hernemen niet als een verzoening kan worden beschouwd (Brussel, 9 oktober 1974, *R.W.*, 1974-1975, 1386).

L. VAN DEN BOSSCHE

WETSVOORSTEL

Artikel 1

De tweede alinea van artikel 1254 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Het verzoekschrift, ondertekend door de echtgenoot-eiser of door zijn advocaat en gericht aan de voorzitter van de rechtbank of aan de rechter die het ambt van voorzitter waarneemt, wordt samen met de bewijsstukken, zo die er zijn, neergelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg. »

Art. 2

Artikel 1256 van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgeheven.

Art. 3

Artikel 1257 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 1257. — De partijen worden door de griffier per gerechtsbrief opgeroepen om binnen vijftien dagen na de inschrijving van het verzoekschrift op de algemene rol, persoonlijk te verschijnen op dag en uur die de rechter bepaalt. Bij de oproeping wordt een afschrift van het verzoekschrift gevoegd. »

Art. 4

De tweede alinea van artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Slaagt hij daarin niet, dan maakt hij daarvan een proces-verbaal op. »

Art. 5

Artikel 1259 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Wanneer de echtgenoot-eiser in het buitenland verblijft of om de één of andere reden in de onmogelijkheid verkeert om zich te verplaatsen, kan de rechter, na de verwerende

défenderesse, le dispenser, par ordonnance motivée, de comparaître comme prévu aux articles 1257 et 1258. »

Art. 6

Les articles 1260 et 1260*bis* du Code judiciaire sont abrogés.

Art. 7

Les articles 1271 et 1272 du Code judiciaire sont abrogés.

Art. 8

Aux articles 1284, 1285 et 1286 du Code judiciaire, le mot « réconciliation » est chaque fois remplacé par les mots « réconciliation durable ».

28 mars 1986.

partij te hebben opgeroepen, de echtgenoot-eiser bij een met redenen omklede beschikking vrijstelling verlenen om te verschijnen op de zitting, bedoeld in de artikelen 1257 en 1258. »

Art. 6

De artikelen 1260 en 1260*bis* van het Gerechtelijk Wetboek worden opgeheven.

Art. 7

De artikelen 1271 en 1272 van het Gerechtelijk Wetboek worden opgeheven.

Art. 8

In de artikelen 1284, 1285 en 1286 van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden « de verzoening » telkens vervangen door de woorden « de duurzame verzoening ».

28 maart 1986.

L. VAN DEN BOSSCHE